

Enslingen Ken Loach

Ken Loach är otvetydigt en modig man, en skicklig filmskapare och dessutom en djupt övertygad sådan. Modet och skickligheten imponerar dock mer än övertygelsen, skriver Erik Hedling.

Britten Ken Loach har under de senaste åren kommit att framstå som den svenska filmkritikens specielle gunstling: filmer som den socialrealistiska *Ladybird*, *Ladybird* (1994) och den romantiserade *Lnd and Freedom* (1995) har fått många kritiker att falla på knä utan särskilt många argument för all denna panegyriska rökelse.

Aktuella filmare

Ibland misstänker man att att den gamla klyschan *realism* – fint, *fantasi* – dåligt lurar i vassen, samt att Loachs marxistiska världsbild kommit att passa den av fyrtyotalister dominerande filmkritikerkåren som handen i handsken i en period dominerad av amerikanska blockbusters inriktade på tonårspubliken.

Personlig stil

Vad Loach under alla omständigheter måste hyllas för är att han under mer än trettio år som filmskapare modigt vidhållit en personlig stil och vision i en tid som för det mesta verkat mot honom och hans idéer. Och i sina bästa stunder är denna stil filmiskt mästertlig, samtidigt som visionen kan framstå som lite pamflettartad och analytiskt lättköpt.

Loach föddes i en arbetarklassfamilj i Warwickshire 1936; genom sin begåvning fick han studera vid Oxford. Han inledde sin karriär som filmskapare vid

Ur filmen Kes. I *Kes* lade Loach grunden för sin strama, ytterst diskreta berättarstil, med ett utsökt öga för betydelsebärande detaljer och sin kärvt realistiska skildring av det allmogliga livet bland arbetarklassen. Kes är en av den brittiska filmens alla främsta skapelser genom tiderna, anser artikelförfattaren.

brittiska BBC i början av 1960-talet, och skapade tillsammans med vännen, producenten och åsiktsfränden Tony Garnett ett antal numera legendariska TV-filmer som revolutionerade brittisk TV. Influerad av den franska "cinéma vérité"-estetiken filmade Loach "verkliga" brittiska arbetarklass i "verkliga" situationer.

Bland annat skapade duon mästerverket *Cathy Come Home* (1966), en dramadokumentär om hemlöshet, utslagning

och social misär som skapade stora rubriker och dessutom föranledde politiska åtgärder. Att dessa åtgärder var privata, och inte offentliga, medförde att socialisterna Loach och Garnett kom att betrakta filmen som ett stort misslyckande.

Första spelfilmen

Loachs första spelfilm, *Poor Cow* (1967), var en kommersiell framgång och på denna merit kunde han göra den film som fortfarande är hans främsta: *Kes* (1969), en oemotståndlig berättelse om den ensamme pojken i norra England som genom sin kärlek till en falk kan skapa en värdig tillvaro i en värld som annars inte har särskilt mycket att erbjuda honom. I *Kes* lade Loach grunden för sin strama, ytterst diskreta berättarstil, med ett utsökt öga för betydelsebärande detaljer och sin kärvt realistiska skildring av det allmogliga livet bland arbetarklassen. Kes är en av den brittiska filmens alla främsta skapelser genom tiderna.

I filmen *Family Life*, däremot, framträdde retorikern Loach med de starkt partiska inlägg som han senare ofta kommit att kritiserats för i hemlandet. Filmen var en filmversion av ett TV-drama av David Mercer som Loach regisserat för BBC redan 1967. Berättelsen fokuserar, med utgångspunkt i R. D. Laings psykologiska teorier, påfallande fyrkantigt en flicka som blivit schizofren genom miserabla familjeförhållanden. Psykiaterna är en samling charlataner; endast Laing-terapeuterna lyckas förstå flickans dilemma i en berättelse som aldrig blir riktigt trovärdig. Ändå är *Family Life* en oerhört stark film, en tragisk familjeskildring med få filmhistoriska motsvarigheter.

Loach blev oerhört kontroversiell i Storbritannien under 1970-talet, särskilt för den sex timmar långa TV-serien *Days of Hope*, en berättelse om arbetar-

klassens strävanden under och efter det första världskriget. Loach fick inte något av de politiska lägren med sig; högren anklagade honom öppet för historieförfälskning, vänstern honom för att använda sig av en reaktionär estetik, eftersom hans realistiska stil då hade blivit omodern i radikala kretsar, på bekostnad av en mer Brechtskt inriktad filmestetik.

Genombrott

Ken Loach har emellertid lyckats trots tidens vindar och har alltså fått ett senkommet genombrott på 1990-talet. På sätt och vis har han kunnat bli ett slags hjälte för de förföljelser han utsattes för under Thatchers regeringstid.

En intressant film i detta sammanhang är thrilleren *Hidden Agenda*, ett verk som på många sätt sammanfattar Loachs filmiska personlighet. Filmen blev kontroversiell i Storbritannien p g a dess oförtäckta ställningstagande för IRA. Loach visar här på sin ypperliga känsla för att även det mest återhållsamma berättande är förmöget att skapa starka effekter och på sin tekniskt fulländade kontroll över mediet. Samtidigt är filmen en fullständigt paranoid härva om Thatchers maktövertagande 1979, en helt osannolik beskrivning av kapitalistiska sammansvärjningar mot mänskligheten.

Ändå har man lite svårt att förstå de censurliknande åtgärder som filmen utsattes för inför visningar på brittisk TV. Loach är otvetydigt en modig man, en skicklig filmskapare och dessutom en djupt övertygad sådan. Modet och skickligheten imponerar dock mer än övertygelsen.

ERIK HEDLING

Internetkriget om yttrandefriheten

Försöken av den amerikanska kongressen och andra att strypa det fria flödet av information på nätet möter motstånd från de mest oväntade håll, konstaterar Stefan Lindgren.

Det är bara en tidsfråga när den yttrande- och tryckfrihetsfientliga lobbyn i Sverige kommer att kasta sig över Internet.

Förutsägbart

Rätt säkert kan man förutsäga under vilken förevisning man vill ingripa i Internet. Marockanen Ahmed Rami öppnade 1 april en egen hemsida där för att ge plats åt samma blandning av historierevisionism och "antjudiska formuleringar som tidigare i hans Radio Islam".

När förbudskraven kommer här, kan det vara bra att veta lite om hur opinionen ser ut i andra

länder. I USA antog kongressen 1 februari sin så kallade Communication Decency Act enligt vilken den som sprider "oanständigt" material på nätet kan dömas till två års fängelse. Som oanständigt räknas inte bara barnporr utan varje användning av sju "fula" ord, däribland shit, fuck och tits (bröst).

Bröstcancersjuka

Det ledde bland annat till att en förening för bröstcancersjuka fick sina mötesplatser nedsläckta av myndigheterna!

På den långa listan av institutioner och personer som protesterade mot kongressens beslut fanns sida vid sida "Jewish Communications Network" och Kandas motsvarighet till Rami, Ernst Zündel.

Om historierevisionismen inte drabbades direkt av det amerikanska beslutet så var den istället främsta måltavla när tyska Telekom i början av

februari hindrade sina online-kunder att få tillgång till Webcom, den server där samme Zündel publicerar sitt material. Ögonblickligen tvingades Telekom till en mångfald ingrepp för att upprätthålla sitt förbud. Zündels material poppade upp som svampar ur jorden.

Revisionistiska lögnar

Rich Graves från organisationen "Uncensored Internet" tog till exempel över Zündels förbudna hemsida, bara med en egen rubrik som tillägg: "Revisionistiska lögnar". Den judiska Holocaustgruppen "Nizkor" (hebreiska för "Jag minns") satte själv ut en länk till Zündels sida med motiveringen:

"Mot Zündels hatiska tal hjälper ingen censur, bara mera tal. Man måste säga emot sådana människor, istället för att tysta dem."

Som motprestation innehåller nu Zündels hemsida en länk till Nizkor.

Simon Wiesenthal-centrat i Los Angeles som startat en "CyberWatch action" för att bevaka nynazism på nätet, fordrar uttryckligen att staten avstår från ingripanden. I ett brev till 2 000 Internetleverantörer säger Rabbi Abraham Cooper att "ingen får fräntas rätten att läsa högerradikalt material".

Han föreslår bara leverantörerna att inte anta eller erbjuda nynazistiskt och antisemitiskt material.

Agaren till Webcom, där Zündler har sin sida, kommenterar:

"Min mormor dödades i ett nazistiskt koncentrationsläger. Men trots det vill Webcom inte övervaka, kontrollera eller censurera det som finns på vår server. Det första nazisterna gjorde när de kom till makten, var att inskränka informationsfriheten".

STEFAN LINDGREN

100 sidor nya pratbubblor
av satirgruppen På Håret.

Här redovisas socialdemokratins bästa repliker från Hjalmar Branting till Göran Persson.

På Håret räddar Rörelsens repliker från Master Palm till Master Card Ca 98 kr/htt

Timbro 08-670 35 00